

Målilla

Omläggning av Lv 127

Målilla socken, Hultsfreds kommun, Småland

Anna Berggren

INNEHÅLL

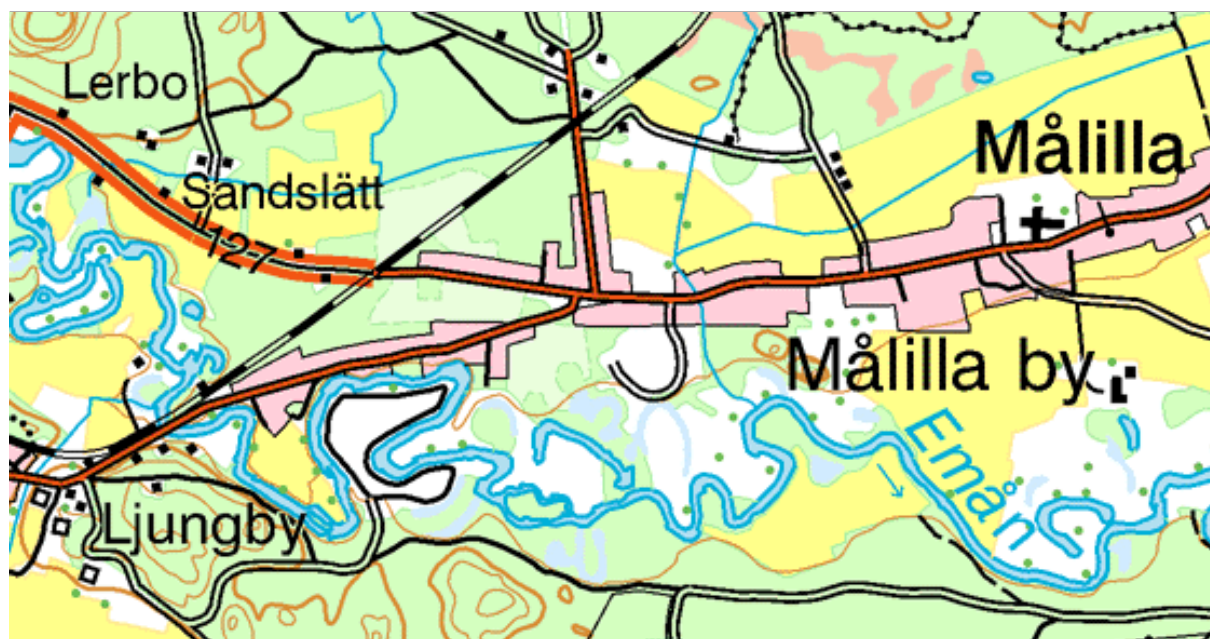
Ärendet	5
Topografi	6
Fornlämningsmiljö	7
Målilla i de historiska källorna	8
Syfte och metod	9
Utredningens resultat	10
Boplatsläge C	10
Boplatsläge E	10
Boplatsläge F	10
Boplatsläge K	11
Slutsats	12
Sammanfattning	13
Referenser	14
Tekniska och administrativa uppgifter	15
Åtgärdstabell	
Fyndlista	
Bilaga 1-4	

Ärendet

Med anledning av en planerad omläggning av länsväg 127 förbi Målilla utförde Kalmar läns museum på uppdrag av Vägverket region Syd en utredning etapp 2.

Utredningen utfördes genom provschaktning med maskin i syfte att konstatera fornlämning i enlighet med kulturminneslagen.

Undersökningen har föregåtts av en arkiv- och kartstudie samt fältinventering, etapp 1. Undersökningssområdet omfattade fyra boplatsslagen, beläget på Målilla och Stensryds fastigheter, på en sammanlagd vägsträcka om ca 3 km. På grund av väderförhållanden utfördes undersökningen i två omgångar under tiden 991214-991215 och 000117-000121.

Utredningsområdet och dess närmaste omgivning.

Fornlämningsmiljö

Efter Riksantikvarieämbetets reviderade fornminnesinventering år 1980 fanns det 238 registrerade fornlämningar i Målilla socken. Huvuddelen av dessa lokaler bestod dock av sentida lämningar som torpgrunder, milstolpar mm, endast en mindre del utgjordes av förhistoriska lämningar. Det fanns exempelvis efter revideringsinventeringen inte en enda förhistorisk boplatz registrerad inom hela Hultsfreds kommun.

Bilden förändrades dock påtagligt genom den lösfyndsinventering som Kalmar länsmuseum bedrev tillsammans med kommunens hembygdsföreningar och Hultsfreds kommun åren 1987-90. Denna resulterade i att det numera finns ett drygt 40-tal kända förhistoriska boplatzområden och vidare kunde ytterligare ett 100-tal fyndplatser registreras. I Målilla socken registrerades 10 nya fyndplatser, men dessvärre kunde inga nya boplatzområden lokaliseras. Sedan dess har en boplatz samt en fyndplats tillkommit.

Fortfarande saknas dock större detaljkunskap om det förhistoriska bosättningsmönstret i Hultsfredsregionen. Vissa preliminära iakttagelser kunde emellertid göras i samband med lösfyndsinventeringen och den efterföljande analys som sedermera resulterade i en C-uppsats som framlades vid den arkeologiska

institutionen i Lund, ”Stenålder i Kalmar läns inland” (Gurstad-Nilsson 1992).

Spridningsbilden av bosättningsmönstret under stenåldern i Hultsfredstrakten visar att de mesolitiska boplatserna ofta ligger i ekologiska randzoner i mycket nära anslutning till vatten medan de neolitiska boplatserna har en tendens att ligga en bit upp från vattnet. Detta förhållande har delvis bekräftats genom de arkeologiska undersökningar av mesolitiska boplatser läns museet genomförde 1992 med anledning av Järnsjöns sanering, samt de stenålderslämningar som framkom vid undersökningar med anledning omläggningen av väg 138 (Rosberg 1994, Alexandersson 1994, Alexandersson m fl. under tryckning).

Järnåldern i Målilla sn är främst representerad av gravar. Två av dessa, RAÄ nr 7, blev föremål för arkeologisk undersökning i samband med att väg 138 fick ny sträckning och bro över Emån. Gravarna bestod av en oval stensättning och en kvadratisk stensättning. I gravarna tillvaratogs inga daterbara fynd, det enda fyndet utgjordes av ett fragmentariskt kopparföremål. Gravformerna pekar dock på en datering till äldre järnåldern (Blohmé muntligt).

Syfte och metod

Undersökningen har föregåtts av en kart- och arkivstudie samt fältinventering, utredning etapp 1. Syftet med utredning etapp 2 var att fastställa om de boplatslägen och slaggförekomster som framkommit vid den tidigare utredningen är fasta fornlämningar (Bilaga 1).

Den arkeologiska undersökningen genomfördes i form av såväl provschaktning med maskin som provgropsgrävning för hand. Maskinschaktningen utfördes med en traktorgrävare och innebar att matjordslagret avbanades, i en del schakt utfördes även djupschaktning. Samtliga delar av undersökningsytan som utgjordes av åkermark maskinschaktades och även delar av skogsmarken. Vissa avsnitt omöjliggjorde terrängen maskingrävning varför provrutor på 1x1 m istället handgrävdes. Utefter en delsträcka utgjordes av skogsmark med mycket blockrik morän vilket

innebar att undersökning med jordsond utfördes var 20:e meter.

Schakten och rutorna ritades in för hand i skala 1:2000 efter en detaljplan över Målilla samhälle. Denna kartbild överfördes sedan digitalt till AUTOCAD.

På grund av nedskärningar i kostnadsberäkningen företogs inga miljöarkeologiska undersökningar under etapp 2 utredningen. Vid eventuella förundersökningar ska fornlämningarnas utbredning, karaktär och datering fastställas med naturvetenskapliga analyser som komplement, enligt länsstyrelsens beslut.

Vädret ställde till problem genom att hela området täcktes av ett 10 cm djupt snötäcke vid första undersökningstillfället. Vid det andra försöket kom förvisso ingen nederbörd men en isande januariblåst och marktjäle underlättade inte det arkeologiska arbetet.

med plast. Ca 30 m väster om utredningsområdet i vägsträckningen påträffades en stenansamling i ett övrigt relativt blockfritt område.

Boplatsläge K

Platsen är belägen på en flack platå där den lokala skidklubben har en klubbstuga centralt placerad på platåns högsta punkt (Bilaga 4). Området norr om stugan utgörs av mycket blockrik skog, den östra delen består av kuperad hagmark och tallskog medan området väst och söder om stugan brukas som åkermark och hagmark. Delområde K var det till ytan största och topografiskt mest varierande varför det delas in i fyra zoner (se fig.4) för att underlätta en beskrivning. Vid utredning etapp 1 framkom fynd av flinta och slagg. Dessutom påträffades en eventuell hålväg samt en kolmila. Området betecknades därför som ett boplatsläge med hålväg och en eventuell järnframställningsplats.

K:1- Området är beläget i hagmark på en flack platå som i söder och sydost sluttar svagt ned mot ett våtmarksområde. På sluttningen upp mot platån övergår jordmånen till grusig sand. I ett av schakten, schakt 1, djupschaktades ca 5 m varvid ett tjockt, svart, naturligt gruslager framkom.

Tre schakt om sammanlagt 220 m togs upp, varav två i vägsträckningen samt ett i nord-sydlig riktning mellan de två föregående. Inga fynd gjordes i samband med schaktningsarbetet, däremot påträffades en härd i schakt 1. Härden var ca 0,30 m i diameter och var belägen precis ovanför platåns sluttning. På ytan framkom sot, kol och skärvsten (ca 0,05x0,05m). Under utredning etapp 1 påträffades på K:1 en äldre vägsträckning som tolkades som en eventuell hålväg. På platsangivelse för denna väg, som genomkorsades av schakt 3, påträffades två hjulspår som tycktes recenta.

K:2- Området är huvudsakligen beläget på åkermark som i öst begränsas av en bäck och i söder av en grusväg. I norr fortsätter området ett 40-tal meter in i en tallskog som ställvis är blockrik med berg i dagen. Jordarterna på ytan består huvudsakligen av grovmo och grusig sand.

På ytan avbanades tre schakt med en sammanlagd längd av 205 m. Endast i ett av schakten, schakt 12,

framkom spår av mänsklig aktivitet. I schaktets norra del, upp emot skogskanten påträffades tre härdar, ca 0,35 m i diameter. Dessa framträder inom en yta på 5 m.

Den del av ytan som var belägen i skogsmark, schakt 13, alldeles nordöst om schakt 12, var mycket skadad av skogsberedningsmaskiner. I schaktet påträffades inga förhistoriska lämningar.

K:3- Denna del av området är beläget öster om den centralt placerade sportstugan på en platå som sluttar svagt åt både norr och söder. Området utgörs huvudsakligen av kuperad hagmark. I norr övergår dock terrängen till mycket blockrik morän. I söder genomskärs området av en grusväg, ytan söder om vägen är glest bevuxen av tallar och övergår nedanför platåns sydsluttning i åkermark. Västerut angränsar området till samma bäck som yta K:2, och i öster begränsas ytan av en grusväg.

På ytan upptogs åtta schakt med en sammanlagd längd av 127 meter. I den norra delen av området befanns terrängen vara alltför blockrik för att komma åt med vare sig maskin eller för att ta upp provrutor för hand, varför ytan undersöktes med jordsond var 20:e meter.

På området fanns en anläggning som är väl synlig ovan mark och som, vid utredning etapp 1, tolkats som en eventuell kolmila. I schakt 9 som upptogs ca 40 m därifrån, framkom ett svart, fett, humöst lager innehållande stora bitar träkol. I anslutning till denna påträffades något som tolkades som slagg. Detta visade sig vid närmare visitation vara rester av kolstybb, vilket kunde ses genom att föremålen innehåller oslaggad kisel samt träkolsavtryck. Kolstybben tillvaratogs inte. Den påträffade anläggningen är sannolikt ytterliggare en kolbotten.

Ytterliggare spår efter mänsklig aktivitet påträffades i form av en eventuell härd alldeles invid bäcken i schakt 5. Inga övriga indikationer tyder dock på förhistoriska lämningar.

K:4- Denna del av området är beläget öster om den grusväg som begränsar K:3. Ytan utgörs av skogsmark, vilken huvudsakligen består av tät tallskog, ställvis med björk och lövsly. Norra delen av området övergår i ett våtmarksområde.

På ytan upptogs två schakt om sammanlagt 23 m. Inga mänskliga lämningar påträffades.

Sammanfattning

På uppdrag av Vägverket region sydöst har Kalmar läns museum under perioden 991214-991215 och 000117-000121 genomfört en utredning etapp 2 av den planerade omläggningen av länsväg 127 i Målilla sn. Syftet med undersökningen var att fastställa om de boplotsindikationer och slaggförekomster som framkommit vid den tidigare utredningen är fasta fornlämningar.

Vid utredningen kontrollerades fyra delområden med hjälp av provschaktning med maskin, provgropsgrävning för hand samt med jordsond. Vid ett av delområdena, boplotsläge C, kunde det konstateras att

det förekommit aktiviteter under stenåldern. En närmare datering och begränsning av boplotsen är i det här skedet inte möjlig. Utredningen måste följas av en förundersökning med naturvetenskapliga analyser.

Vid två av delområdena, boplotsläge F och K framkom anläggningar av obestämbart ålder och i vissa fall även svårbedömda i sin karaktär. För att utröna utbredning, datering samt karaktär bör en exploatering i området föregås av en arkeologisk förundersökning. Vid delområde E anses det inte nödvändigt att företa ytterligare åtgärder.

Tekniska och administrativa uppgifter

Kalmar läns museum dnr: 33-1200-99

Länsstyrelsens dnr: 220-10569-99

Landskap: Småland

Kommun: Hultsfred

Socken: Målilla

Fastighet: Målilla Stensryd

Ekonomiska kartans blad: 6F 2j Målilla

Koordinatsystem: RT 90

Lägesangivelser:

Delområde C: x 6362 632 y 1497 100

Delområde E: x 6362 290y 1497 915

Delområde F: x 6362 520y 1497 860

Delområde K: x 6362 535y 1498 810

M.ö.h: 95-115

Fältarbetstid:

1999-12-14 - 1999-12-15

2000-01-17 - 2000-01-21

Personal:

Anna Berggren

Andreas Hennius

Uppdragsgivare:

Vägverket

Investeringsavdelningen

Box 749

391 27 Kalmar

Tidigare undersökning:

Arkeologisk utredning etapp 1

Kalmar läns museums dnr:30-101-98

Fältmaterial och original förvaras på
Kalmar läns museum.

Foton i färg för rapportbruk förvaras
på Kalmar läns museum på CD.